

Veteranplan Tromsø kommune 2023-2027

Anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging

Foto: Valeri Belov

Forord

Norge har over flere tiår deltatt i ulike militære operasjoner i krigs- og konfliktområder. Forsvaret har blant annet bidratt med sikkerhet, økonomisk og politisk stabilitet og humanitær bistand. Mange norske kvinner og menn har erfaring fra slik innsats. Regjeringen er opptatt av og fokusert på at veteraner er en viktig ressurs for det norske samfunnet.

I tillegg er veteraner viktige bidragsyttere i arbeidsliv og lokalsamfunn. «Veteran» er; norsk personell innenfor eller utenfor forsvarets organisasjon, som har avsluttet sin deltakelse i fredsopprettende, fredsbevarende og statsbyggende tjenester i andre land.

Tromsø kommune ønsker å vise anerkjennelse av innsatsen som veteranene har gjort gjennom deltakelse i internasjonale operasjoner. Den enkelte fortjener anerkjennelse og respekt for innsatsen og viljen til å risikere liv og helse for landet, deres kompetanse er viktig for hele kommunen.

Denne planen skal bidra til at Tromsø blir en god by for våre veteraner, og forplikter samtidig kommunen til å tilrettelegge for god ivaretagelse, samt nyttegjøre seg den kompetanse og erfaring som veteraner innehar.

Takk for innsatsen!

Forord fra ordføreren

Ordfører Gunnar Wilhelmsen

Det er gledelig at vi nå har fått på plass en ny veteranplan for Tromsø kommune.

Det er viktig for oss å anerkjenne og hedre alle de som har bidratt i rikets tjeneste. Tromsø hadde en sentral rolle under andre verdenskrig. Landet var okkupert, og folket led og følte konsekvensene av krigen. Likevel var det mange modige kvinner og menn som gjorde motstand med livet som innsats. Mange av historiene er kjent, men vi vet at det er enda flere vi ikke vet så mye om. Mang en bauta vil stå uten navn. Samholdet sto likevel sterkt, og det har preget nasjonen, og Tromsø, i alle årene etterpå.

I årene etter andre verdenskrig har over 100.000 norske kvinner og menn tjenestegjort i mer enn 100 internasjonale operasjoner verden over. Flere av dem, og deres pårørende, har tilhold i vår kommune. De har ofret mye for sikkerhet og stabilitet i verden, og det har vært et betydelig bidrag vi setter umåtelig stor pris på.

Vi lever i et av verdens frieste og fredeligste land fordi noen ville forsvare det. Flere har fått et bedre liv fordi noen var villige til å forsvare vårt land da vi var okkupert, og fordi noen har vært villig til å dra på utenlandsoppdrag i tiden etterpå.

Vi vet at belastningen ved å påta seg et slikt ansvar kan være stor, og da må vi som samfunn følge alle opp på en god måte. I tillegg har veteranene en stor kompetanse som er viktig å anerkjenne. Jeg håper at vi med denne planen kan dra nytte av hverandre, og sammen jobbe for at veteraner blir ivertatt og kan være en ressurs for Tromsø kommune.

Innledning

Siden 1947 har over 100 000 norske kvinner og menn tjenestegjort i mer enn 100 internasjonale operasjoner. Forsvaret har i dag ca. 7000 tjenestegjørende soldater med erfaringer fra internasjonale operasjoner. Veteranene er en mangfoldig gruppe i alle aldre, både som tjenestegjørende profesjonelle soldater, ansatt i sivile yrker og som pensjonister. Noen har tjenestegjort utenlands én gang, mens andre har vært ute i tjeneste flere ganger. Noen har vært i kamp, mens andre har løst viktige oppgaver uten å ha vært i stridssituasjoner. Felles for dem er at de har gjort en innsats som fortjener anerkjennelse og respekt, og de har opparbeidet seg erfaringer og kompetanse gjennom tjenesten som samfunnet bør dra nytte av.

Det bor i dag om lag 650 veteraner i Tromsø kommune som tjenestegjør eller har tjenestegjort i Forsvaret i internasjonale operasjoner i perioden 1947 – 2022. Gjennom anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging skal Tromsø kommunes veteranplan bidra til å ivareta veteranene, deres familie og pårørende. Dette gjelder både stadig tjenestegjørende personell og de som har gått over i det sivile, de som har kommet styrket ut av tjenesten i utlandet, og de som sliter fysisk og psykisk som følge av tjenesten. Bak hver enkelt veteran kan det anslås 10 til 15 nære venner og familiemedlemmer. Dette betyr at det anslagsvis er mellom 6500 – 9750 av Tromsø kommune sine innbyggere som har en eller annen nær tilknytning til en veteran.

Tilbakemeldinger fra veteraner i kartlegginger og levekårsundersøkelser, peker på at det sivile samfunnet i liten grad er oppmerksom på den kompetanse og erfaring veteraner opparbeider seg under tjenestene i de internasjonale operasjonene. Dette er kompetanse som organisering, transport og logistikk, vakthold og sikring, livreddende førstehjelp og psykososial støtte. Et viktig bidrag for å anerkjenne veteranene som ressurs i samfunnet er å gjøre bruk av den kompetansen og erfaring som disse innehar.

Definisjon av veteran

For Forsvaret er en veteran en som har deltatt i én eller flere internasjonale operasjoner. Dette er også i tråd med definisjonen regjeringen benytter i Handlingsplanen (2011), Oppfølgingsplanen (2014) og St.meld. 15 (2020). Denne definisjonen er også den som Tromsø kommune anvender.

Tiltakspunkter i veteranplanen

Tiltakspunktene i veteranplanen er rettet mot mål om økt **anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging** av veteraner og deres familier i kommunen. Som et ledd i anerkjennelse av deres innsats så er det viktig at de opplever våre kommunale tjenester som samordnet og tilgjengelig. Systematisk arbeid med tiltakene vil kunne bidra i riktig retning.

Anerkjennelse

Foto: Pål Jakobsen, Tromsø kommune

Tromsø kommune ønsker å vise veteranene oppmerksomhet, takknemlighet og ikke minst respekt for den innsatsen de har gjort på vegne av Norge i fredens tjeneste. Det offentlige Norge har et særskilt ansvar for dette, og på lokalt nivå har Tromsø kommune en naturlig rolle. Når en soldat tjenestegjør i en internasjonal operasjon, påvirker det en hel familie. På hjemmebane har det blitt gjort en betydelig jobb, og det bør tydeliggjøres i den anerkjennelsen som gis.

Det kan være ulike oppfatninger om grunnlaget for norsk deltakelse i krig og konflikt. Uavhengig av dette fortjener den enkelte veteran anerkjennelse og respekt for viljen til å risikere liv og helse for landet. En av måtene å vise anerkjennelse på er i gjennom seremonier og offentlige markeringer.

Tiltak:	
8. mai, frigjørings- og veterandagen	<p>Stortinget har bestemt at 8. mai som er frigjøringsdag også skal være nasjonal veterandag. Det avholdes minnemarkering i Kirkeparken over krigens ofre 1940-45 med påfølgende mottakelse i Rådhuset denne dagen. Norges Veteranforbund for Internasjonale operasjoner NVIO avdeling Tromsø stiller med veterankompaniet som æreskompani ved markeringen. En statsråd deltar alltid på markeringen i Tromsø. Medaljeutdeling foregår ved en representant fra Forsvaret.</p> <p>Ansvar: Tromsø kommune.</p>
17. mai, nasjonaldagen	<p>Markering av nasjonaldagen, samt nedlegging av blomster og kranser ved lokale minnesmerker. NVIO avdeling Tromsøs veterankompani, lotter, Brigade Nord samt øvrige av kommunens borgere inviteres til minnesmerke over krigens falne 1940-45 på Rambergan. Tromsø Janitsjarorkester spiller Kongesangen og nasjonalsangen. Program for dagen gjøres i samråd med 17. mai-komiteen.</p> <p>Ansvar: Tromsø kommune, 17. mai-komiteen.</p>
24. oktober, FN-dagen	<p>Dagen markeres ofte i skolene. Veteraner er en ressurs og skolene bør vurdere å benytte denne kompetansen i undervisning.</p> <p>Ansvar: Tromsø kommune.</p>
Første søndag i november, Forsvarets minnedag	<p>Forsvarets minnedag er en markering etablert av det norske forsvaret for å hedre falne i tjeneste. Hovedarrangementet finner sted på Akershus festning i Oslo. I Tromsø markeres dagen av NVIO avdeling Tromsøs veterankompani som legger ned blomster ved:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ minnebauta over falne etter MK Brattholm i Universitetsparken ○ minnebauta over Arnøy-tragedien på Tromsdalen gravlund ○ minnebauta for Krigens ofre 1940-45 i Tromsø i Kirkeparken samt blomsternedleggelse ved gravstein til avdøde veteraner <p>Ansvar: NVIO avdeling Tromsøs veterankompani.</p>
Kart over minnesmerker	<p>Det finnes flere minnesmerker i Tromsø over falne og ofre i 2. verdenskrig, som også benyttes for å minnes og ære dem som har mistet livet i tjeneste for Norge. Det bør lages et kart som viser oversikt over disse i Tromsø kommune. Både kirkevergen og kommunen har ansvar for ivaretagelse og vedlikehold av disse minnesmerkene. Veteraner i Tromsø har tradisjon for å ha oppstilling og legge ned blomster på disse ved ulike minnedager.</p> <p>Ansvar: Tromsø kommune og Kirkevergen.</p>
Utrede muligheten for en frivillig kartlegging av ansatte i Tromsø kommune med veterankompetanse	<p>Det er ønskelig å anerkjenne veterankompetansen som en ressurs i samfunnet. En tilgjengelig oversikt over veteraner gjør det mulig å benytte denne viktige ressursen på en hensiktsmessig måte. Eksempelvis i forbindelse med ulykker, kriser og pandemier.</p> <p>Ansvar: Veterankontaktene i samarbeid med HR-avdeling og veteranorganisasjon NVIO i Tromsø.</p>
Behov for å ha et eget veteranhus til disposisjon som en permanent møteplass for veteraner i Tromsø.	<p>Flere av landets byer har valgt å prioritere å ha et eget hus for veteranene. Et «veteranhus» skal skape en trygg, trivelig og tilgjengelig arena for ivaretagelse av veteraner. Veteranhuset skal være et samlingssted som skal inkludere, ivareta og investere i fortidens, samtidens og fremtidens veteraner.</p> <p>Ansvar: Veteranorganisasjon NVIO i Tromsø og Tromsø kommune.</p>

Ivaretagelse

Veteranene er en viktig ressurs i Tromsø og de aller fleste lever vanlige og produktive liv uten større behov for helsetjenester enn den øvrige befolkningen. De som etter endt tjeneste har behov for helse- og omsorgstjenester, skal i likhet med andre få hjelp. Tromsø kommune er ansvarlig for at personer som er bosatt i kommunen skal tilbys nødvendige tjenester. For fastleger og andre ansatte i kommunens tjenester vil det være viktig å vite at årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger tilknyttet internasjonale operasjoner, også når dette ligger langt tilbake i tid.

Tiltak	
Veterankontakt	<p>Tromsø kommune skal ha to veterankontakter. Den ene har ansvar for å holde oversikt over kommunens tilbud til veteraner og deres pårørende, samt besitte kunnskap om sentrale aktører innenfor feltet og det tilbudet de har. Den andre har ansvar for å holde planen oppdatert i henhold til planens varighet.</p> <p>Ansvar: Rådgiver i stab til direktøren Helse og omsorg er ansvarlig for planverket og samarbeidet med kommunikasjonsavdelingen. Klinisk psykolog ved Losen lavterskelsenter, holder oversikt over kommunens tilbud til veteraner og deres pårørende.</p>
Barn som pårørende	<p>Familiesentre, helsestasjoner og skolehelsetjeneste fanger opp de barn og unge som har behov for ekstra støtte og bistand.</p> <p>Ansvar: Alle kommunale helsetjenester er forpliktet til å ha en Barn som pårørende kontakt.</p>
Kommunehelsetjenesten	<p>Kommunehelsetjenesten kan benytte kompetansemiljøet ved Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) for å styrke den faglige kompetansen der det er behov.</p> <p>Ansvar: ansatte i Tromsø kommune med behov for kompetansepåfyll knyttet til veteraner så kan de kontakte RVTS.</p>
Nettside	<p>Informasjon om planen, status på tiltakene og hjelpetilbud i Tromsø skal til en hver tid være oppdatert på Tromsø kommune sin nettside.</p> <p>Ansvar: Tromsø kommune.</p>
Informasjonsmateriell	<p>Vi skal lage informasjonsmateriell rundt helsetilbudet i kommunen for veteraner. Informasjonen bør være tilgjengelig ved kommunale helsestasjoner, legekantor, forvaltningskontor, med mer.</p> <p>Ansvar: Veterankontaktene i Tromsø kommune i samarbeid med Forsvaret og NVIO.</p>

Oppfølging – fokus på kompetanseheving

Oppfølging vil alltid skje med bakgrunn i et definert behov, her er fokuset i hovedsak på kompetanseheving av fagpersonell som vil kunne stå for oppfølging og behandling av veteraner og deres familier. Det å bli møtt med rett kompetanse til rett tid er viktig for den det gjelder. For å kunne klare dette er det nødvendig at fagpersoner har god kompetanse om veteraner og familien til disse. Gjensidig kompetanseutveksling i samhandlingen er viktig.

Tiltak	
Kompetansehevende moduler RVTS øst	Gjennomføre E-læring om veteraner for kommunalt ansatte som veterankontakter, fastleger, beslutningstakere i kommunen, ansatte i skoler, barnehager, helsepersonell og annen offentlig forvaltning som møter veteraner i sitt arbeid. Ansvar: Avdeling for oppvekst, utdanning og kultur og avdeling for helse og omsorg i Tromsø kommune.
Fagdager	Det avholdes to fagdager, en i starten av planperioden og en i slutten av planperioden. Dette er en dedikert fagdager hvor «kjernetemaet» er veteraner. Ansvar: Tromsø kommune, veterankontaktene, Forsvaret og veteranorganisasjon NVIO i Tromsø.
Samarbeidsmøte veterankontakter og veteranorganisasjon NVIO i Tromsø	Årlig i februar/mars. Ansvar: Veteranorganisasjon NVIO i Tromsø og veterankontaktene.
Dialogmøte mellom veteranorganisasjonen NVIO i Tromsø og kommunens politiske ledelse	Årlig i februar/mars. Ansvar: Begge veterankontaktene.

Foto: Hedvig Antoinette Halgunset/Forsvaret

Forsvarets tilbud

Forsvaret har en rekke tilbud til veteraner og deres familier både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner. Forsvaret har et oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomst. Noen tilbud og kontaktpunkter kan benyttes hele livet.

Før, under og etter tjenesten

Forsvaret arrangerer fellessamlinger for tjenestegjørende og deres familier. Her får familien informasjon om operasjonen og sikkerhetssituasjonen, tips og råd om hvordan best ta vare på barn og forholdet og familiene får møte andre pårørende. Bufetat deltar på samlingen.

Forsvarets seksjon for internasjonale operasjoner (SIO) har en døgnåpen kontakttelefon som alltid er tilgjengelig for de hjemme. Via denne telefonen kan Forsvaret formidle viktige meldinger til de ute. Forsvaret har en familiekoordinator som kan hjelpe til med enkle praktiske ting og som kan være en å prate med. Koordinatoren kan formidle kontakt med nettverk der de kan møte andre i samme situasjon som selv.

Når tjenesten er avsluttet i operasjonsområdet, reiser de tjenestegjørende som regel ikke helt hjem. De vil først ha et stopp i utlandet som kalles mellomlanding. Under mellomlanding vil det bli utført debrief og samtale med psykolog. Etter mellomlanding vil det være en medaljeseremoni for å anerkjenne personellet. Pårørende inviteres til å delta på seremonien, og Forsvaret dekker reise for et begrenset antall pårørende.

Forsvaret har et spesielt oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomst fra internasjonale operasjoner, dette blant annet for å sikre en god overgang til den sivile helse- og omsorgstjenesten når det er nødvendig. I oppfølgingsansvaret inngår både tilbud om helsesjekk og samtale med psykolog eller psykiater. I etterkant vil Forsvaret gjennomføre helsekartlegging. Den første kartleggingen sendes ut 3–6 måneder etter hjemkomst fra siste deployering. Fra 2021 gjennomføres også helsekartleggingen 2, 4, 6 og 8 år etter hjemkomsten.

Forsvarets veteransenter på Kongsvinger

Forsvarets veteransenter er et tilbud for veteraner og deres familier. Senteret kan benyttes før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner. Veteransenteret er et sted for både aktiviteter og rekreasjon. Her kan man få en pustepause i en travel hverdag, møte likesinnede og nyte godt av god mat og idylliske omgivelser. I enkelte perioder er det egne større arrangementer, som for eksempel aktiviteter tilpasset barnefamilier. Senteret har også sosionom, sykepleier, feltprest og stabsoffiserer tilgjengelig for samtaler ved behov. Forsvarets veteransenter arrangerer gjensynstreff hvor avdelinger som tjenestegjorde sammen ute får mulighet til å treffes igjen. I skolens vinter- og høstferier legges det spesielt til rette for barnefamilier. Hver sommer arrangeres også ungdomscampen Min tur ut. Aktivitetsuker, MC-treff og temahelger gjennomføres også. For veteraner (inkludert familie) som får opphold etter

søknad er dette gratis, og inkluderer fire måltider om dagen på hverdager og tre i helgene. I spesielle tilfeller kan Forsvaret, etter søknad, også dekke reiseutgifter.

Kontaktinformasjon: E-post: veteransenteret@mil.no Telefon: 62 82 01 00

Forsvarets åpne dør for veteraner og veteranfamilier

Frem til ett år etter hjemkomst er SIO veteranens og familiens kontaktpunkt. Etter dette har Forsvaret en åpen dør for veteraner og veteranfamilie, her kan du blant annet stille spørsmål og få svar på; veteranaktiviteter, dekorasjoner og annen anerkjennelse, fakta om Norges deltakelse i internasjonale operasjoner, offentlige velferdsordninger, samtaler og sjelesorg med veteranprest og Forsvarets helsetilbud. Du møter et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte. Teamet har lang erfaring med å gi råd og veilede veteraner og deres familier.

Informasjon og kontakter om veteranivaretakelser

Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging - RVTS Nord

E-post: rvts@unn.no - Telefon 77 75 43 80

Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging - RVTS Øst

Nettressurs om veteraner fra internasjonale operasjoner: [her](#)

Kompetansemiljøet for veteransaker i NAV

Du kan kontakte kompetansemiljøet på Elverum direkte dersom du er veteran og ønsker informasjon og veiledning. Kompetansemiljøet bistår også NAV-kontorene og Forsvaret om spørsmål knyttet til veteransaker.

E-post: veteran@nav.no

Veterankontakt i Tromsø kommune

Ønsker du å komme i kontakt med veterankontaktene i Tromsø kommune så kan du sende e-post til servicetorget@tromso.kommune.no De vil videresende til veterankontaktene.

NVIO (Norges Veteranforbund for Internasjonale operasjoner)

Er Norges største interesseorganisasjon for militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner- og deres pårørende. Her er det medlemmer fra dagens internasjonale operasjoner og noen er helt tilbake til andre verdenskrig. Organisasjonen driver et landsomfattende kameratstøttearbeid. NVIO er en politisk nøytral organisasjon som jobber for å fremme interesse til veteraner og deres pårørende. NVIO avd. Tromsø har rundt 130 medlemmer og eget klubblokale på Utsikten borettslag. De organiserer et månedlig veterantreff med bespisning på vegne av Forsvarets veterantjeneste. I tillegg har de jevnlig ulike arrangement for veteraner og deres familie. Deres Facebook side er «NVIO avdeling Tromsø» der veteraner kan be om å bli tatt inn.

Mer informasjon [her](#)

Veteranforbundet Siops

Organiserer skadde i internasjonale operasjoner. Gjennom et målrettet arbeid med å bedre livssituasjonen til skadde veteraner og ved å være pådriver for forebygging av skader har Veteranforbundet SIOPS tatt på seg oppgaven med å fremme veteraners interesser. Siops har ikke eget lokallag i Tromsø

Mer informasjon [her](#)

Kameratstøttetelefonen

Anonym kontakttelefon for veteran fra internasjonale operasjoner Telefon: 800 48 500 (24 timer)

Trenger du annen hjelp?

Fastlege	Helsenorge - fastlege
Alternativ til vold - ATV - Tromsø	ATV Tromsø
Losen Lavterskelsenter – Tromsø kommune	Losen Lavterskelsenter
Psykhjelpen – Tromsø kommune	Psykhjelpen
Bufetat Familiekontor Tromsø	Bufetat Familiekontor Tromsø
Selvhjelpverktøy – SMART-appen	Lastes ned i App Store eller Google Play

FORSVARET

Forsvaret tilbyr ulike typer støtte til soldater, veteraner og deres nærmeste. Tilbudene er vist på forsvarnets nettsider: forsvaret.no/veteraner

Blant annet:

- Forsvarets grønne linje, et samarbeid mellom Forsvaret og Kirkens SOS.
Telefon: 800 30 445
- Forsvarets “åpne dør” for veteranhenvendelser
Telefon: 800 85 000 (hverdager mellom 8 - 15)
- Kontoret for psykiatri og stressmestring og Nasjonal militærmedisinske poliklinikk
Telefon: 23 09 79 30
- Forsvarets veteransenter
Bæreiavegen 588, 2208 Kongsvinger
Telefon: 62 82 01 00 veteransenteret@mil.no forsvaret.no/veteransenteret